

บทที่ 5

สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “แนวทางพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อประโยชน์ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและสร้างผลประโยชน์ต่อคนในชุมชน ของบ้านม้งคอยปุย ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่” มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อหาแนวทางพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อประโยชน์ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และสร้างผลประโยชน์ต่อคนในชุมชน ภายใต้การศึกษาตามวัตถุประสงค์รอง 4 ข้อคือ ศึกษาบริบทและทรัพยากรการท่องเที่ยวรวมถึงพัฒนาการของรูปแบบการท่องเที่ยวที่ผ่านมาของชุมชน เพื่อวิเคราะห์ถึงผลกระทบกับความคิดเห็นและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มาจากรูปแบบการท่องเที่ยวที่ผ่านมาของชุมชน ศึกษาถึงศักยภาพของชุมชนในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและสรุปแนวทางพัฒนารูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของบ้านม้งคอยปุย ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงบริบทของชุมชนที่เกี่ยวข้องหรือมีความสัมพันธ์กับทรัพยากรการท่องเที่ยวรวมถึงพัฒนาการของรูปแบบการท่องเที่ยวที่ผ่านมาของชุมชน จากนั้นก็วิเคราะห์ถึงผลกระทบกับความคิดเห็นและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มาจากรูปแบบการท่องเที่ยวที่ผ่านมาของชุมชนจะมองถึงการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการท่องเที่ยวที่ผ่านมาว่ามีผลกระทบอย่างไรต่อชุมชน อีกทั้งศึกษาศักยภาพของชุมชนในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวในปัจจุบันทั้งศักยภาพทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว และศักยภาพการจัดการของชุมชน ซึ่งข้อมูลที่ได้กล่าวมาข้างต้นจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนและจะทำให้ช่วยหาแนวทางพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อประโยชน์ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและสร้างผลประโยชน์ต่อชุมชนบ้านม้งคอยปุย ทั้งนี้เพื่อชุมชนจะได้นำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับศักยภาพของชุมชนในการจัดการพื้นที่ของตนเองและเพื่อให้การจัดการของชุมชนได้ดำเนินการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมพร้อมกับสร้างผลประโยชน์ให้กับชุมชนต่อไปได้ด้วย ยิ่งไปกว่านั้นหากการดำเนินการตามแนวทางดำเนินการไปอย่างมีประสิทธิภาพก็จะสามารถใช้เป็นแนวทางในการจัดการชุมชนท้องถิ่นอื่นๆที่มีบริบทชุมชนใกล้เคียงกันได้อีกด้วย

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัย ที่ผสมผสานกันระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ โดยเน้นวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพมากกว่าจากการสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การประชุมกลุ่มกับกลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มชาวบ้าน อีกทั้งบุคคลหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนบ้านม้งคอยปุย โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์เนื้อหาทำไปพร้อม

กับการเก็บข้อมูลอย่างต่อเนื่อง ส่วนวิธีการศึกษาเชิงปริมาณนั้นได้ใช้แบบสอบถามในส่วนของความคิดเห็นและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวของบ้านมั่งคอยปุยในปัจจุบันกับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน นอกจากนี้ยังอาศัยการศึกษาจากเอกสารแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อศึกษาด้วย

ผู้วิจัยจึงสรุปเนื้อหาผลการศึกษาวิจัยได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการศึกษา

5.2 อภิปรายผลการศึกษา

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการศึกษา

ผู้วิจัยสรุปผลการศึกษิตตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือบริบทและทรัพยากรการท่องเที่ยว รวมถึงพัฒนาการของรูปแบบการท่องเที่ยวที่ผ่านมาของชุมชน เพื่อวิเคราะห์ถึงผลกระทบกับความคิดเห็นและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มาจากรูปแบบการท่องเที่ยวที่ผ่านมาของชุมชน ศึกษาถึงศักยภาพของชุมชนในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและสรุปแนวทางการพัฒนารูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของบ้านมั่งคอยปุย ดังนี้

5.1.1 บริบทและทรัพยากรการท่องเที่ยวรวมถึงพัฒนาการของรูปแบบการท่องเที่ยวที่ผ่านมาของชุมชน

ชุมชนบ้านมั่งคอยปุยเป็นชุมชนชาวเขาที่อยู่ใกล้ตัวเมืองเชียงใหม่มากที่สุด นอกจากนั้นยังตั้งอยู่ใกล้กับพระตำหนักภูพิงศ์ราชนิเวศน์กับวัดพระบรมธาตุคอกยสุเทพ ประกอบกับการได้รับพระกรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถที่ทรงให้คำแนะนำปรับเปลี่ยนอาชีพ และพระองค์ยังทรงพระราชทานทุนทรัพย์ส่วนพระองค์ พันธุ์พืชและแนวทางการพัฒนาจนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง 3 ด้านหลักๆคือ 1.ด้านการศึกษา 2.ด้านการเกษตรที่ปรับเปลี่ยนจากการทำไร่เลื่อนลอยมาปลูกไม้ผล 3. ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่า จากการศึกษาเปลี่ยนแปลงครั้งนั้นทำให้เริ่มเกิดกระแสการท่องเที่ยวเข้ามาในหมู่บ้านทำให้ชุมชนบ้านมั่งคอยปุยมีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับการท่องเที่ยวจนถึงปัจจุบันและนั่นก็ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงหลายอย่างทั้งเรื่อง การคมนาคมที่สะดวกสบายขึ้น โครงการสร้างทางเศรษฐกิจของชุมชนจะเป็นแบบที่พึ่งพิงการท่องเที่ยวเป็นหลักทำให้เกิดกลุ่มอาชีพต่างๆตามมามากมาย ส่วน โครงสร้างทางวัฒนธรรมถือว่ามี

การเปลี่ยนแปลงไปมากเช่นกันส่วนใหญ่จะเป็นการเปลี่ยนแปลงตามคนพื้นราบ โครงสร้างทางสังคมก็พบว่ามีการวิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงที่เด่นชัดคือการเปลี่ยนแปลงจากผู้นำที่ไม่เป็นทางการมาเป็นผู้นำแบบเป็นทางการและความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเมื่อก่อนจะเป็นความสัมพันธ์แบบครอบครัวใหญ่ แต่ปัจจุบันจะเป็นการแยกครอบครัวออกมาเป็นครอบครัวเล็ก

ชุมชนคอยปุยมักมีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติหลายอย่างเช่น การใช้น้ำลำห้วยผาแดงมาพัฒนาเป็นสวนน้ำตก ใช้พื้นที่ในการทำการเกษตร ใช้สมุนไพรจากป่า อาหารจากป่า ลำตัวป่า เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการดำเนินการป้องกันรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งในและก็นอกชุมชนแต่การดำเนินการยังเป็นไปแบบพึ่งพิงหน่วยงานภายนอกเป็นหลัก ในเรื่องของทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน สรุปได้ดังนี้ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของบ้านมั่งคอยปุยประกอบไปด้วย ทัศนียภาพ และสภาพอากาศที่สวยงามและสดชื่น เนื่องจากเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่บนอุทยานแห่งชาติสุเทพ-ปุย มีสวนน้ำตกที่จัดตั้งขึ้นโดยกลุ่มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีไร่สวนทางการเกษตรเป็นจุดท่องเที่ยวเชิงเกษตร ส่วนทรัพยากรการท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของบ้านมั่งคอยปุยจะประกอบไปด้วยบ้านเรือนของชาว มั่งคอยปุย การแต่งงาน ภาษาวัฒนธรรมการกิน การละเล่นของชุมชน ส่วนประเพณีในรอบปีพบว่าที่หมู่บ้านคอยปุยส่วนใหญ่ก็จะปฏิบัติตามประเพณีดั้งเดิมอยู่แต่ก็มีประเพณีบางอย่างที่ไม่มีหรือปฏิบัติไม่ได้เนื่องจากไม่เข้ากับสภาพสังคมที่เป็นไปตามรูปแบบการท่องเที่ยว คือ พิธีเช่นไหว้ป่าดงแข่ง พิธีกินข้าวใหม่

ส่วนพัฒนาการของรูปแบบการท่องเที่ยวที่ผ่านมามีเป็นอย่างไร สามารถสรุปได้ 4 ยุคคือ

ยุคที่ 1 พ.ศ. 2505-2514 (ยุคเริ่มพัฒนา)

ยุคที่ 2 พ.ศ. 2515-2523 (ยุคเริ่มพัฒนาตามการท่องเที่ยว)

ยุคที่ 3 พ.ศ. 2524-2535 (ยุคพัฒนาแบบก้าวกระโดดของการท่องเที่ยว)

ยุคที่ 4 พ.ศ. 2536-ปัจจุบัน (ยุคปรับตัวตามช่วงซบเซาของการท่องเที่ยว)

โดยรูปแบบการท่องเที่ยวที่ผ่านมามีเป็นแบบกลุ่มธุรกิจชุมชนเป็นเจ้าของซึ่งพบว่าการที่พัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวเหล่านี้ก็จะเป็นการกระจายผลประโยชน์ทางอ้อมต่ออาชีพต่างๆในชุมชน การเปลี่ยนแปลงจากการที่ชุมชนเป็นชุมชนท่องเที่ยวพบว่าด้านสิ่งแวดล้อมจะมีขึ้นจากการช่วยกันรักษาทรัพยากรธรรมชาติ แต่ก็ก็จะเกิดชุมชนแออัดกับปัญหาขยะขึ้นตามมาในชุมชน ด้านสังคมและวัฒนธรรมจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามคนพื้นราบมากขึ้น ประเพณีบางอย่างไม่เหมาะสมกับวิถีชีวิตแบบค้าขาย ด้านเศรษฐกิจมีการเปลี่ยนแปลงเรื่องราวได้ของคนในชุมชนสูงขึ้นหาเงินง่าย แต่ก็พบว่ามีค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้นเช่นกัน และด้านการเมืองพบว่าการแตกแยกทางความคิดกันสูงเนื่องจากมีผู้นำเกิดขึ้นหลายด้านจนชาวบ้านไม่รู้จะเชื่อใคร

5.1.2 วิเคราะห์ถึงผลกระทบกับความคิดเห็นและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มาจากรูปแบบการท่องเที่ยวที่ผ่านมาของชุมชน

จากบริบทของชุมชนบ้านมั่งคองปุยจะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวเข้ามาทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเริ่มดีขึ้นตามพัฒนาการของการท่องเที่ยว แต่ประเด็นเรื่องวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตของชุมชนบางอย่างต้องเปลี่ยนแปลงไป คนในชุมชนมีการแตกแยกทางความคิดแย่งชิงทรัพยากรแบ่งพวกใครพวกมัน และพอถึงจุดที่การท่องเที่ยวเริ่มชบเซา ทางชุมชนก็เริ่มที่จะกลับมาทำการเกษตร ค่าสัตว์ ซึ่งส่งผลต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้เช่นกัน

ในประเด็นผลกระทบที่มีต่อชุมชนทั้งทางบวกและทางลบจากการจัดการการท่องเที่ยวที่ผ่านมา ผู้วิจัยได้รวบรวมผลกระทบสรุปได้ตามกรอบ 4 ประเด็นดังนี้

1. ผลกระทบจากการท่องเที่ยวด้านสิ่งแวดล้อม
2. ผลกระทบจากการท่องเที่ยวด้านเศรษฐกิจ
3. ผลกระทบจากการท่องเที่ยวด้านสังคม
4. ผลกระทบจากการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรม

จากผลการวิเคราะห์ที่ได้ทำให้เห็นว่า ผลกระทบจากการท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ล้วนแล้วแต่มีทั้งด้านบวกและด้านลบและแต่ละด้านล้วนแล้วแต่มีความสัมพันธ์กันอย่างสูง กล่าวคือเศรษฐกิจดีเพราะการท่องเที่ยวเข้ามา การท่องเที่ยวดีเพราะมีจุดขายคือด้านสังคมที่เป็นวิถีชีวิต วัฒนธรรมเฉพาะถิ่นและสิ่งแวดล้อมที่ดี ซึ่งจากการวิเคราะห์ดังกล่าวทำให้เข้าใจสถานการณ์ต่างๆ ได้ชัดเจน สามารถนำมาเป็นจุดเริ่มต้นในการชักชวนให้ชุมชนเห็นถึงผลกระทบทั้ง 2 ด้าน เพื่อนำมาซึ่งแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความสัมพันธ์ต่างๆ เหล่านี้

ส่วนในเรื่องความคิดเห็นและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวบ้านมั่งคองปุย จากการรวบรวมโดยใช้แบบสอบถาม สรุปได้ว่า นักท่องเที่ยวมีความพอใจต่อด้านอาหารและโภชนาการในระดับปานกลาง ในด้านความปลอดภัยนักท่องเที่ยวมีความพอใจอยู่ในระดับกลาง ในด้านการจัดการโดยชุมชนนักท่องเที่ยวมีความพอใจอยู่ในระดับปานกลาง ในด้านการให้ความรู้กับนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวมีความพอใจในระดับมาก

ส่วนในเรื่องข้อมูลการมาเที่ยวและความคิดเห็น โดยรวมนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะประทับใจที่ได้มาสัมผัสบรรยากาศภายในหมู่บ้านที่สดชื่น และได้เห็นความเป็นอยู่ของคนในชุมชนค่อยๆ ส่วนสิ่งที่น่าปรับปรุงคือ ถนนจราจรที่คับแคบ การแต่งกายชุดม้งที่มีน้อย กับแปลงดอกไม้ที่น้อยเกินไป และนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่อยากที่จะเห็นดอกไม้มากที่สุด ส่วนประเด็นความคิดเห็นและความพึงพอใจต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนนั้นยังไม่สามารถทำการศึกษาได้เนื่องจากยังเป็นช่วงของการสำรวจเส้นทางศึกษาธรรมชาติของชุมชนอยู่

5.1.3 ศึกษาถึงศักยภาพของชุมชนในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวในปัจจุบัน

ศักยภาพของชุมชนบ้านม้งคอยปุ่ยในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวในปัจจุบันแบ่งออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ๆ ดังนี้

1) ศักยภาพทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวประกอบไปด้วยองค์ประกอบด้านพื้นที่และการมีแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ใกล้เคียงในด้านองค์ประกอบพื้นที่นับว่าชุมชนบ้านม้งคอยปุ่ยมีสิ่งดึงดูดใจของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติที่เป็นเขตอุทยานแห่งชาติและวัฒนธรรมของชนเผ่าม้ง มีความได้เปรียบที่ตั้งและการเข้าถึงซึ่งเป็นชุมชนชนเผ่าที่อยู่ใกล้ตัวเมืองเชียงใหม่มากที่สุด มีสิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชนที่ครบครันและมีกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจเช่น พิพิธภัณฑสถาน สวนน้ำตก หุ่นจำลองวิถีชีวิตดั้งเดิมของชนเผ่าม้ง เป็นต้น ส่วนด้านการมีแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ใกล้เคียงก็มีความได้เปรียบสถานที่ท่องเที่ยวโดยชุมชนแห่งอื่นเช่นกัน เนื่องจากตั้งอยู่ใกล้กับสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงของจังหวัดเชียงใหม่คือวัดบรมธาตุคุดคอยสุเทพพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศ อันสามารถจัดเป็นโปรแกรมการท่องเที่ยวได้

2) ศักยภาพการจัดการของชุมชน ประกอบไปด้วยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนความเข้มแข็งของชุมชนและองค์กรในและนอกชุมชนที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวของชุมชนในด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนพบว่า การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา กับการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลอยู่ในระดับที่น้อยส่วนการมีส่วนร่วมในการวางแผนและการปฏิบัติกิจกรรมจะอยู่ในระดับที่มากและการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งพบว่ากระบวนการมีส่วนร่วมมักจะเริ่มจากกลุ่มผู้มีจิตอาสาก่อนเป็นส่วนใหญ่ ในด้านความเข้มแข็งของชุมชนพบว่าชุมชนมีกลุ่มองค์กรการท่องเที่ยวภายในชุมชนที่หลากหลายมีผู้นำที่มีศักยภาพทั้งที่เป็นผู้นำชุมชนที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการมีการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความสามารถในการพึ่งพา

ตนเองมีจิตสำนึกสาธารณะรักและหวงแหนชุมชนและได้รับการยอมรับจากองค์กรภายนอกค่อนข้างมาก ในด้านองค์กรในและนอกชุมชนที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวของชุมชนพบว่ามีกลุ่มองค์กรภายในชุมชนเป็นหลักที่ขับเคลื่อนกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนประกอบไปด้วยกลุ่มอาชีพต่างๆกลุ่มองค์กรของชุมชนที่มาจากโครงการสร้างการปกครอง “และบริหารจัดการภายในชุมชน กลุ่มการเงินกองทุนต่างๆและหน่วยงาน/สถาบันในชุมชน โดยจะทำงานตามหน้าที่ของแต่ละกลุ่มองค์กรซึ่งหลายครั้งก็ได้รับการช่วยเหลือร่วมมือกับกลุ่มองค์กรภายนอกประกอบด้วยเทศบาลตำบลสุเทพ อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย เครือข่ายการท่องเที่ยว โดยชุมชน บริษัทผู้ประกอบการท่องเที่ยว เป็นต้น

5.1.4 สรุปแนวทางการพัฒนารูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านม้งดอยปุย

ในการสรุปแนวทางการพัฒนาฯ ได้มาจากกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสร้างแนวทางการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนซึ่งสรุปแนวทางการพัฒนาได้ 5 ยุทธศาสตร์คือ 1. ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาคน

2. ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
3. ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรม
4. ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร
5. พัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน

โดยหลักการพัฒนาตามแนวทางดังกล่าวจะยึดหลักการพัฒนาบนพื้นฐานการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พร้อมกับคำนึงถึงการพัฒนาแบบเชื่อมโยงกันทั้ง 5 ยุทธศาสตร์ ทั้งนี้เริ่มจากการพัฒนาคนก่อนให้กลุ่มบุคคลต่างๆได้เกิดความตระหนักรู้ที่มีค่านิยม ทักษะ และพฤติกรรมที่ถูกต้องในเรื่องการพัฒนาการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ควบคู่กันไปอย่างยั่งยืนให้เป็นที่ไป ตามหลักการของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและหากจะให้แนวทางการพัฒนานี้มีความต่อเนื่องและเกิดประโยชน์อย่างแท้จริงต้องนำไปบรรจุในแผนแม่บทของชุมชน

5.2 อภิปรายผลการศึกษา

การอภิปรายผลในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้อภิปรายผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดในการศึกษา โดยใช้หลักการแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยจากการรวบรวมวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องที่ได้ศึกษาค้นคว้าที่มาเพื่อสนับสนุนการอภิปรายให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นสามารถอภิปรายผลการศึกษา ดังนี้

5.2.1 บริบทและทรัพยากรการท่องเที่ยวรวมถึงพัฒนาการของรูปแบบการท่องเที่ยวที่ผ่านมาของชุมชน

ความสำคัญของชุมชนบ้านมั่งคองปุยที่ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวสามารถพิจารณาได้สองลักษณะ กล่าวคือลักษณะแรก ชุมชนบ้านมั่งคองปุยเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวให้แก่อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย เพราะความสำคัญในเชิงสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาอีกลักษณะหนึ่งคือ กิจกรรมการดำรงชีวิตของชุมชนที่มีส่วนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงนิเวศวิทยาขึ้นในเขตอุทยานแห่งชาติ การทำการเกษตรที่ดี การล่าสัตว์ที่ดี รวมถึงการประกอบกิจกรรมทางธุรกิจจากการท่องเที่ยวก็ทำให้เกิดปัญหาขยะของเสียต่างๆตามมาสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสาเหตุที่ทำให้ความสมดุลของระบบนิเวศเปลี่ยนแปลงไปหรืออีกนัยหนึ่งสามารถกล่าวได้ว่า ความสำคัญของชุมชนบ้านมั่งคองปุยในลักษณะแรกมีส่วนส่งเสริมการพัฒนาอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย เพื่อการท่องเที่ยวแต่ความสำคัญในลักษณะที่สองมีส่วนขัดขวางการพัฒนาดังกล่าวซึ่งปัจจุบันสถานการณ์ที่ปรากฏอยู่ของชุมชนบ้านมั่งคองปุยก็เป็นที่ยืนยันแล้วว่า เป็นไปในลักษณะแรก สอดคล้องกับ (มนัส สุวรรณ, 2538) ที่กล่าวว่า การตัดสินใจดำเนินการในเหตุการณ์หรือสภาพการณ์ใดๆ ก็ตามที่มีลักษณะเป็นคาบสองคมหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือเหตุการณ์หรือสภาพการณ์ที่สามารถให้ทั้งคู่ประโยชน์และโทษได้มิใช่สิ่งที่พึงกระทำโดยนับพลันทันใจและเด็ดขาด หากจำเป็นต้องอาศัยเวลาและความละเอียดรอบคอบในการตัดสินใจการตัดสินใจเลือกทางเลือกหนึ่งโดยมิให้ความสำคัญแก่อีกทางเลือกหนึ่งอาจทำให้การดำเนินการไม่ประสบผลสำเร็จได้ ตรงกันข้ามกับการตัดสินใจแบบมัชฌิมาปฏิปทาหรือเดินสายกลางคือให้ความสำคัญสำหรับทางเลือกต่างๆ ที่มีตามความเหมาะสมกับเหตุและผลอาจยังผลสำเร็จจากการดำเนินการได้ดีกว่า

ดังนั้นชุมชนบ้านมั่งคองปุยจึงได้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและหากพิจารณาสถานการณ์ของชุมชนบ้านมั่งคองปุยที่เปิดชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวแล้วได้ปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตให้อาชีพจากการท่องเที่ยวเข้ามาเป็นอาชีพหลัก นับว่าผิดหลักวิชาการ เพราะว่าการท่องเที่ยวนั้นมีปัจจัยเสี่ยงหลายด้านด้วยกัน เช่น ฤดูกาล ภาพลักษณ์ ซึ่งนับว่าเป็นการ

ยากที่จะควบคุมบริหารจัดการรายได้ให้แน่นอนในแต่ละเดือนหรือแต่ละปี สอดคล้องกับ (พจนานวนศรี, 2546) ที่กล่าวว่า การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมหลายอย่าง เกี่ยวกับคนหลายส่วนเมื่อเปิดชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวแล้วก็เปรียบเสมือนการเปิดตัวสู่สาธารณะให้คนภายนอกรู้จักชุมชนมากขึ้น จากการศึกษาที่ชุมชนเคยเป็นผู้เฝ้ามองการเปลี่ยนแปลงและเกี่ยวข้องกับคนภายนอกก็เฉพาะแค่การขายผลผลิตทางการเกษตร การรับรู้ข่าวสาร การออกไปรับจ้างขายแรงงาน หรือเรียนหนังสือในเมือง ซึ่งการปฏิสัมพันธ์กับภายนอกเป็นความสัมพันธ์ 2 ฝ่าย ระหว่างผู้ซื้อกับผู้ขาย นายจ้างกับลูกจ้าง เมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหยุดความสัมพันธ์กิจกรรมนั้นก็ยุติลง ผลกระทบต่อชุมชนจะมีไม่มากนักแต่การท่องเที่ยวไม่ใช่ โดยเฉพาะการท่องเที่ยวโดยชุมชน การผลิตและการบริการอยู่ในชุมชนและสัมพันธ์เป็นโครงข่ายโยงใยคล้ายใยแมงมุม มีคนข้างนอกและกลไกภายนอกเข้ามาปฏิสัมพันธ์กับคนและองค์กรภายในชุมชน การควบคุมเป็นไปได้ยาก หากมีผลกระทบก็จะเชื่อมโยงเป็นลูกโซ่ขยายไปเป็นวงกว้าง

ชุมชนบ้านมั่งคองปุย ถือว่ามีความได้เปรียบทางประวัติศาสตร์ชุมชนที่มีความแน่นอน ลักษณะทางกายภาพทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีความหลากหลายและสมบูรณ์ ถือเป็นเสน่ห์ในการดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มากมายในทุกๆปี แต่ความเจริญที่เข้ามานั้นส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทุกๆมิติ เช่น ลักษณะทางกายภาพของชุมชน จากการศึกษาของ (เอลเลียต สตีเฟน และอู๋แก้ว ประกอบไวยกิจ บีเวอร์, 2534) ที่กล่าวว่าในบ้านมั่งคองปุย ระหว่างเดือนธันวาคมถึงเดือนมกราคมจะมีอุณหภูมิประมาณ 5 องศาเซลเซียสและประมาณ 35 องศาเซลเซียสในเดือนมีนาคม แต่ปัจจุบันที่ผู้วิจัยได้ข้อมูลจากการลงพื้นที่และทดลองวัดอุณหภูมิผ่านทางเทอร์โมมิเตอร์ในปี พ.ศ. 2553 ที่ผ่านมาได้พบว่าช่วงระหว่างเดือนธันวาคมถึงเดือนมกราคมจะมีอุณหภูมิประมาณ 10 องศาเซลเซียส และประมาณ 37 องศาเซลเซียสในเดือนมีนาคมจากการสัมภาษณ์ (ไตรภพ แซ่ย่าง, 2553) ได้สนับสนุนว่า “เมื่อประมาณยี่สิบกว่าปีก่อนสภาพอากาศจะหนาวกว่านี้มาก ตอนเข้ามีหมอกลงหน้าจัดทั้งวันในช่วงฤดูหนาว แต่ปัจจุบันหมอกเริ่มน้อยลงอย่างมากจะมีก็แค่ช่วงตอนเช้าตรู่เท่านั้น และนี่อาจเป็นจุดหนึ่งที่เสน่ห์คองปุยเริ่มลดลงก็เป็นได้” และส่วนด้านกายภาพอื่นเช่น การคมนาคมเข้าถึงก็มีความสะดวกสบายมากขึ้นซึ่งพบว่ามีคนလာคยงเข้ามาถึงหมู่บ้านอย่างสมบูรณ์ในปี พ.ศ. 2553 สิ่งเหล่านี้เป็นตัวชี้วัดการเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพเป็นอย่างดี โดยผู้วิจัยได้ให้เหตุผลว่าเรื่องอุณหภูมิอาจจะจะเป็นไปตามภาวะภูมิอากาศของโลกที่อยู่ในแนวโน้มมีอุณหภูมิที่เพิ่มสูงขึ้น และการคมนาคมก็เป็นไปตามยุคของการพัฒนา แต่เป็นที่น่าสังเกตว่านักท่องเที่ยวให้ความชื่นชอบกับสภาพอากาศที่หนาวและมีหมอกในช่วงฤดูหนาวของภาคเหนือและการที่ทางคมนาคมที่สะดวกอาจจะทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวได้สะดวกและเยอะขึ้นก็จริงอยู่แต่ก็จะเป็นไปในทางการท่องเที่ยวแบบเยี่ยมชมมากขึ้นนักท่องเที่ยวมักจะไม่มีใจที่จะอยู่นานส่งผลให้การจับจ่ายใช้สอยก็ลด

น้อยลงตามไปด้วย และการที่การเดินทางของหมู่บ้านดินนั้นก็ส่งผลให้ลานจอดรถของหมู่บ้านไม่เพียงพอเนื่องจากนักท่องเที่ยวจะนิยมมาเที่ยวด้วยรถส่วนตัวมากขึ้นด้วยนั่นเอง

ในส่วนของมิติทางโครงสร้างเศรษฐกิจ โครงการสร้างวัฒนธรรมและโครงสร้างทางสังคม นั้นพบว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างมาก นั่นคือการท่องเที่ยวเข้ามาเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจทำให้อาชีพเปลี่ยนแปลงไปตามการท่องเที่ยว รายได้จากการค้าขายเข้ามาเป็นรายได้หลัก ทำให้วิถีชีวิตของชุมชนบ้านมั่งคอยปุยเปลี่ยนไปด้วย นั่นเป็นสาเหตุที่ทำให้โครงสร้างทางวัฒนธรรมเปลี่ยนเช่น ภาษา การแต่งกาย ฯลฯ และโครงสร้างทางสังคมก็เปลี่ยนแปลงไปเช่น ความสัมพันธ์แบบระบบเครือญาติ ความเป็นพี่เป็นน้องกันลดลงจนเกิดการแตกแยกทางความคิดได้ ซึ่งในทิศทางตรงกันข้ามกับการที่โครงสร้างทางวัฒนธรรม สังคม เปลี่ยนแปลงดังที่กล่าวมาก็กลับไปส่งผลต่อ โครงสร้างทางเศรษฐกิจที่ต้องพึ่งพิงกับภาพลักษณ์ของชุมชน ส่งผลให้เกิดภาวะเศรษฐกิจที่อยู่ในช่วงซบเซาและมองย้อนลงไปอีกจากภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำก็ส่งผลไปถึงด้านทรัพยากรทางธรรมชาติซึ่งก็จะถูกนำมาใช้มากขึ้นเช่นกัน ตรงกับ (มนัส สุวรรณ, อ้างแล้ว) ได้กล่าวว่าแม้การพัฒนาการท่องเที่ยวจะเน้นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติมากกว่าการนำทรัพยากรมาใช้ดังที่กล่าวมาแล้วก็ตาม แต่ก็มิได้หมายความว่า จะไม่มีผลกระทบใดๆ เกิดขึ้นกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง ตรงกันข้ามการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวที่เริ่มมีผลประโยชน์ในเชิงธุรกิจเข้ามาเกี่ยวข้องมากขึ้นในปัจจุบัน ทำให้ผู้ประกอบการนำเที่ยวและกิจกรรมเกี่ยวเนื่องอื่นมุ่งเน้นที่จะกอบโกยผลกำไรโดยลืมนึกที่จะให้ความสำคัญแก่ทรัพยากรนั้นทนทานการซึ่งคือปัจจัยพื้นฐานในธุรกิจของเขาเอง

จากพัฒนาการของรูปแบบการท่องเที่ยวที่ผ่านมาพบว่าการท่องเที่ยวมีการพัฒนาไปในทิศทางที่อิงผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจจากการที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ก็พบว่าที่การท่องเที่ยวของคอยปุยได้รับความนิยมอย่างมากก็เกิดตอนที่มิสสถานที่ท่องเที่ยวของชุมชนเองคือพิพิธภัณฑสถานฯ พ.ศ. 2537 และสวนน้ำตก พ.ศ. 2530 การที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเที่ยวที่บ้านมั่งคอยปุยนั้นก็ทำให้เกิดผลพวงที่ทำให้อาชีพการค้าขายได้รับประโยชน์คือทำให้กำลังซื้อมีมากขึ้น รวมถึงทำให้เกิดอาชีพด้านการท่องเที่ยวต่างๆเช่น ไกด์นำเที่ยว/มัคคุเทศก์น้อย บริการถ่ายรูป ฯลฯ จนอาชีพจากการท่องเที่ยวเข้ามาเป็นรายได้หลักของชุมชนบ้านมั่งคอยปุย แต่การจัดการที่ผ่านมานั้นพบว่าเป็นการจัดการที่ต่างคนต่างทำ โดยเอาผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจเป็นที่ตั้งเมื่อคอยปุยได้ก้าวผ่านจุดสูงสุดของการท่องเที่ยวมาแล้วผู้วิจัยจึงเปรียบชุมชนเสมือนต้นไม้ที่โตไวกว่าปกติสูงขึ้นเร็วกว่าต้นอื่น เติบโตว่าต้นอื่นแต่ลำต้นนั้นมิขนาดเท่าเดิมพอลมพายุเข้ามาต้นไม้อื่นนั้นก็มิสิทธิ์จะหักโค่นลงมาได้ อธิบายได้ว่า ชุมชนบ้านมั่งคอยปุยนั้นมีความได้เปรียบหมู่บ้านอื่น

จากลักษณะทางกายภาพ ทรัพยากรธรรมชาติและการอยู่ใกล้กับสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของเมือง เชียงใหม่ จึงมีเสน่ห์ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวชมประเพณี วิถีชีวิตของคนในชุมชน และทำให้เกิดการค้าขายของคนในชุมชนจนกลายมาเป็นรายได้หลัก แต่พอถึงจุดที่การท่องเที่ยวขาดเสน่ห์ลงไปนักท่องเที่ยวลดลง เพราะคอยอยู่ได้ถูกการกลืนกินของวัฒนธรรมคนพื้นราบมาสู่คนในชุมชน ทำให้สิ่งที่นักท่องเที่ยวต้องการเห็นคือวัฒนธรรมและวิถีชีวิตน้อยลงหรือแทบจะไม่ได้สัมผัสคงเหลือไว้แต่ความเจริญทางด้านวัตถุที่เสมือนมีเมืองอยู่กลางภูเขา รายได้ที่ได้จากการค้าขายก็ลดน้อยลง เมื่อรายได้จากการท่องเที่ยวลดลงแต่การใช้จ่ายต่างๆของคนในชุมชนยังคงเดิมจึงล่อแหลมต่อการเกิดภาวะที่เสมือนสังคมล่มสลาย สอดคล้องกับงานของ (วินิจ วีรยางกูร, 2532) ที่กล่าวว่า แม้ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวจะทำให้เกิดผลด้านบวกทำให้สถานภาพทางเศรษฐกิจของผู้เกี่ยวข้องดีขึ้น แต่หาพิจารณาในอีกมุมหนึ่งการพัฒนาการท่องเที่ยวก็ได้ก่อให้เกิดผลกระทบในทางลบเชิงเศรษฐกิจได้เช่นเดียวกันเริ่มจากการเปลี่ยนโครงสร้างทางอาชีพของประชาชนจากการเกษตรหรือรับจ้างเข้าสู่ภาคบริการมากขึ้น จนถึงการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมการบริโภค การที่ประชาชนมีรายได้ดีขึ้นสามารถนำไปสู่ความฟุ้งเฟ้อในชีวิตและความฟุ้งเฟ้อในการใช้จ่ายเงินที่หามาได้ และการเปลี่ยนแปลงระดับราคาของสินค้าไปในทางที่แพงขึ้น เนื่องมาจากอำนาจการซื้อของประชาชนที่เพิ่มขึ้น

ในจุดนี้ผู้วิจัยมองว่าหากจะพัฒนาคอยอยู่ให้ชุมชนกลับมามีความยั่งยืนในเรื่องการค้าเดินชีวิตที่ดีนั้น ก็ควรจะมีการร่วมกันทำงานของทุกองค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมด้วยตั้งแต่แรก และสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันว่าจะพัฒนาคอยอยู่ไปในทิศทางใด ซึ่งทางผู้วิจัยก็ยังเห็นพ้องกับการพัฒนาในรูปแบบที่อยู่บนพื้นฐานการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอยู่ โดยคิดแล้วว่าจากบริบทของการท่องเที่ยวบ้านคอยอยู่ที่กำลังมาการพัฒนาแบบนี้จะนำพาความยั่งยืนมาสู่ชุมชน และสอดคล้องกับหลักของการพัฒนาแบบยั่งยืนที่ (ซูลิทธิ ชูชาติและคณะ, 2543) ได้นำเสนอคือการพัฒนาอย่างยั่งยืนในมิติต่างๆ เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแล้วจะเห็นว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้นจะมีกระบวนการจัดการที่เน้นความยั่งยืนได้ เนื่องจากกิจกรรมจะมีกระบวนการที่เน้นความสมดุลของระบบนิเวศตามธรรมชาติแบบองค์รวม อันเป็นวงจรชีวิตที่สัมพันธ์กันอยู่กันอย่างเป็นระบบ (Life supporting system) การจัดการการท่องเที่ยวที่มาจากแนวความคิดนี้จะให้ความสำคัญ ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ซึ่งรวมไปถึงวัฒนธรรมที่มีส่วนช่วยให้กระบวนการจัดการให้เป็นไปในแบบที่สมดุลกัน เพราะชาวบ้านเองเมื่อได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวที่ใช้ฐานของทรัพยากรธรรมชาติ ในท้องถิ่นแล้วก็ต้องช่วยกันดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติเหล่านั้นให้คงอยู่ต่อไป รวมถึงนักท่องเที่ยวเมื่อได้สัมผัสกับทางธรรมชาติและ

วัฒนธรรมตามที่มีหวังแล้วก็ต้องไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของชุมชน อีกทั้งการท่องเที่ยวแบบนี้จะทำให้ชาวบ้านและนักท่องเที่ยวเกิดความรู้จักและเกิดจิตสำนึกในความสำคัญของสิ่งแวดล้อมมากขึ้นนั่นเอง

5.2.2 ผลกระทบกับความคิดเห็นและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มาจากรูปแบบการท่องเที่ยวที่ผ่านมาของชุมชน

ผู้วิจัยได้พยายามรวบรวมถึงผลกระทบต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับทางชุมชนบ้านม้งคอยปุย ทั้งทางด้านบวกและด้านลบดังที่ได้อธิบายไปแล้วไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ในส่วนของข้อมูลที่ได้นั้นผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ และได้มุมมองอีกว่า ผลกระทบที่เกิดขึ้นเชิงบวกที่มีต่อชุมชนไม่ว่าจะเป็น การสร้างงาน การเงิน คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เหล่านี้ได้ถูกหักล้างจากผลกระทบทางลบอย่างรุนแรงเช่นกัน คือเกิดการแข่งขันที่สูงขึ้น มีการพึ่งพาภายนอกมากขึ้น วิถีชีวิตเปลี่ยนไปเป็นบริโภคนิยม ปัญหาสังคมต่างๆ และวัฒนธรรมเสื่อม สิ่งเหล่านี้ล้วนกลับมาทำลายเสน่ห์ของคอยปุยที่เคยมีอันส่งผลให้ผลกระทบด้านบวกที่กล่าวมาได้รับน้อยลงตามไปด้วย ซึ่งจะสอดคล้องกับงานวิจัยของ (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, อ้างแล้ว) ได้กล่าวว่าการท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจ ในขณะที่เดียวกันการท่องเที่ยวก็มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งด้านบวกและลบ ซึ่งด้านบวก ได้แก่ การเสริมสร้างระบบเศรษฐกิจให้ดีขึ้น สร้างความเข้าใจอันดีระหว่างผู้คน เกิดความสามัคคีในสังคมและความร่วมมือร่วมใจกันอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว และกระตุ้นให้เกิดการรักษาและปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้ดีขึ้นส่วนด้านลบ ได้แก่ ความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นระหว่างนักท่องเที่ยวกับคนในท้องถิ่น การเปลี่ยนแปลงค่านิยมของท้องถิ่น การทำลายสภาพแวดล้อมโบราณวัตถุและโบราณสถาน รวมถึงความประณีตทางศิลปะเสื่อมลงทั้งนี้เกี่ยวกับการวางแผนและการควบคุมที่ดีนั้นย่อมช่วยรักษาสภาพแวดล้อมให้ดีขึ้น เนื่องจากทรัพยากรการท่องเที่ยวซึ่งก็คือ สิ่งแวดล้อม เป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเกิดการเดินทาง แต่ถ้าวการท่องเที่ยวทำให้สิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรการท่องเที่ยวเสื่อมโทรมหรือสูญหายไปก็จะมีนักท่องเที่ยวอยากมาเที่ยวอันจะส่งผลให้การท่องเที่ยวหมดไปที่สุดในที่สุด และ มนัส สุวรรณ (2541) กล่าวว่า หมู่บ้านม้งคอยปุยมีปัญหาที่ได้รับจากผลกระทบจากการท่องเที่ยวคือ ปัญหาขยะมูลฝอย ความไม่เพียงพอของสิ่งอำนวยความสะดวก และการเอารัดเอาเปรียบนักท่องเที่ยวของผู้ประกอบการ ถ้าหากปล่อยให้เป็นอย่างนี้เป็นอยู่ในปัจจุบัน ผลกระทบด้านลบก็จะรุนแรงขึ้นตามมาเช่นการทำลายป่า การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างผิดวิธีเพื่อจะทำการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวหรือสร้างจุดขายให้กับคอยปุยเองก็ตามแต่ ล้วนเป็นผลเสียที่จะเกิดกับคอยปุยในระยะยาวทั้งสิ้น ซึ่ง

จากบทสัมภาษณ์พิทักษ์ แสสนยาเกียรติคุณ (2553) กล่าวว่า “ปัจจุบันป่าของบ้านม้งคอยปุยที่ดูแลอยู่นับได้ว่าเป็นป่ารุ่นที่สองที่ฟื้นฟูจนเกือบเท่าป่ารุ่นหนึ่งแล้ว เมื่อป่าเริ่มสมบูรณ์ก็เริ่มเห็นพฤติกรรมการล่าสัตว์ที่ไปแบบลักลอบมากขึ้นเรื่อยๆ บางคนคิดว่าเป็นเกมส์ที่สนุกซึ่งผมคิดว่าเป็นการทำลายธรรมชาติอย่างมาก”

ซึ่งผู้วิจัยได้นำผลกระทบแต่ละด้านมาพิจารณาจนได้เห็นว่ามิติแต่ละด้านไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมล้วนมีความสัมพันธ์กัน โดยมีคนเป็นตัวแปรสำคัญในการทำให้เปลี่ยนแปลงทั้งจากภายในและภายนอกดังนั้น หากจะทำให้การท่องเที่ยวของบ้านม้งคอยปุยดำเนินการต่อไปได้โดยมีส่วนที่เป็นผลกระทบทางลบน้อยที่สุดก็ควรใช้การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยให้ความเคารพวัฒนธรรมพื้นบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่น มีกระบวนการตัดสินใจที่สอดคล้องกับระบบนิเวศทั้งหมดนี้ต้องเริ่มจากการปรับวิสัยทัศน์ ทศนคติ และค่านิยมที่หวงแหนต่อสิ่งแวดล้อมก่อน ซึ่งสอดคล้องกับ (ภราเดช พยัฆวิเชียร, อ่างแก้ว) ได้กล่าวถึง การพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืนจำเป็นต้องมีการพิจารณาทั้งในมิติด้านเศรษฐศาสตร์ สังคม และสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป โดยตลอดการพัฒนาที่ยั่งยืนในความหมายทั่วไปนั้นหมายถึง การพัฒนาที่จะใช้ประโยชน์ในปัจจุบัน โดยไม่กระทบกระเทือนผลประโยชน์พึงมีในอนาคต หรืออีกนัยหนึ่ง คือ การใช้ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจจากวัฒนธรรม หรือธรรมชาติในระดับที่ให้อุณหภูมิ หรือธรรมชาติยังคงสภาพอยู่ได้อย่างถาวร

เมื่อนำข้อมูลของความคิดเห็นและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวบ้านม้งคอยปุยมาประกอบการวิเคราะห์ก็พบว่ามีความสอดคล้องกับคำอธิบายในเรื่อง อาหารพื้นบ้านความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นที่นักท่องเที่ยวมีความพอใจในระดับน้อย แต่ก็เป็นที่น่าแปลกใจที่นักท่องเที่ยวมีความพอใจในระดับที่มากต่อการรับรู้เรื่องวัฒนธรรม ประเพณีของชุมชน และการรับรู้เรื่องวิถีชีวิตคนในชุมชน ซึ่งส่วนนี้อาจจะเป็นเพราะว่าแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลส่วนใหญ่ได้ฝากไว้ที่ไกด์/มัคคุเทศน์น้อยนำเที่ยว นักท่องเที่ยวที่ตอบแบบสอบถามจึงเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีไกด์นำเที่ยว และได้รับความรู้เรื่องวัฒนธรรม/ประเพณีของชุมชน เรื่องวิถีชีวิตคนในชุมชน จากไกด์นั่นเองมีผลทำให้ความพอใจอยู่ในระดับมาก เพราะถ้าหากดูข้อมูลความคิดเห็นโดยรวมของนักท่องเที่ยวแล้วกลับพบว่าสิ่งที่น่าจะมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเพื่อการท่องเที่ยวดีขึ้นส่วนใหญ่มักจะบอกว่าจะให้มีการแต่งกายชุดม้ง และจัดระเบียบชุมชนพร้อมทั้งอยากเห็นดอกไม้และวิถีชีวิตความเป็นม้งสิ่งดีๆ เช่นวัฒนธรรมชนเผ่า ซึ่งก็จะขัดแย้งกับทางระดับความพอใจในระดับที่มากต่อการรับรู้เรื่องวัฒนธรรม ประเพณีของชุมชนและการรับรู้เรื่องวิถีชีวิตคนในชุมชน

มาแล้วพอสมควร ส่วนคำถามที่บอกว่ารู้จักคอยๆจากทางไหนส่วนใหญ่ผู้ที่ท่องเที่ยวจะรู้จักจาก การบอกเล่า

ส่วนความคิดเห็นและความพึงพอใจต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนพบว่าชุมชน ยังไม่มีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างเป็นรูปธรรม ยังอยู่ในช่วงของการหาความเป็นไปได้ ในการจัดการตามหลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2542) กล่าวถึงหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่ามีองค์ประกอบหลัก 8 ประการดังนี้

1. มีพื้นฐานอยู่บนธรรมชาติวัฒนธรรมและชุมชน
2. มีการบริการจัดการที่ยั่งยืน
3. เข้าถึงสังคมวัฒนธรรม
4. ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวและคนในท้องถิ่น
5. คนในท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์
6. คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วม
7. แหล่งท่องเที่ยวต้องเป็นของแท้ดั้งเดิม
8. นักท่องเที่ยวมีความพอใจ

5.2.3 ศักยภาพของชุมชนในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวในปัจจุบัน

เมื่อกกล่าวถึงการส่งเสริมหรือการพัฒนาการท่องเที่ยว อาจมองไปที่การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาใช้บริการให้มากที่สุดสิ่งที่ตามมาคือผลตอบแทนทางเศรษฐกิจที่คุ้มค่า ด้วยเหตุนี้การส่งเสริมหรือการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวส่วนมากจึงมุ่งเน้นไปที่การสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานภายในแหล่งท่องเที่ยวรวมทั้งการหาช่องทางการจัดจำหน่าย และการโฆษณาประชาสัมพันธ์ตามแนวคิดส่วนประสมทางการตลาดของ (Kotler Philip, 1994) ชุมชนบ้านมั่งคองอยู่เองก็เช่นกันที่ผ่านมาก็ทำการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวโดยการมุ่งเน้นสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน การสร้างถนน สร้างร้านค้า สร้างพิพิธภัณฑสถาน สวนน้ำตก แต่ยังไม่มองถึงการเป็นสถานที่สำหรับการศึกษาแลกเปลี่ยนความรู้ในด้านต่างๆ เช่น ด้านนิเวศวิทยา ด้านวัฒนธรรม ด้านการเกษตร ทั้งที่ชุมชนเองก็มีทุนของชุมชนอยู่แล้ว จึงเป็นสาเหตุให้การท่องเที่ยวที่ผ่านมามาจนถึงปัจจุบัน เป็นไปแบบการเยี่ยมชมของนักท่องเที่ยวเสียส่วนใหญ่ซึ่งส่วนใหญ่ที่นักท่องเที่ยวมักจะใช้เวลาไม่นานนัก

แต่อย่างไรก็ตามจุดเด่นจากศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของคอยปุยในส่วนขององค์ประกอบด้านพื้นที่และการมีแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ใกล้เคียงนับว่ามีความสำคัญอย่างมากต่อความสำเร็จที่ผ่านมาของการท่องเที่ยวบ้านมั่งคอยปุย

แต่เมื่อพิจารณาจากอุปสงค์และอุปทานด้านการท่องเที่ยวที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน การศึกษาของผู้วิจัย มีความเห็นว่ายังไม่มีความเหมาะสมเท่าที่ควรเมื่อพิจารณาตามแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของ (มนัส สุวรรณ, อ้างแล้ว) ตัวผลิตภัณฑ์ที่มีภายในชุมชน เช่นกิจกรรมสิ่งอำนวยความสะดวกความหลากหลายทางชีวภาพร้านค้าที่ขายสินค้าต่างๆ ถือว่าเป็นอุปทานด้านการท่องเที่ยวของชุมชนยังไม่เหมาะสมที่จะนำพาชุมชนไปสู่การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนได้ โดยสามารถขยายความให้เห็นได้จาก ผลิตภัณฑ์สินค้าที่มีในชุมชนส่วนใหญ่เป็นของที่นำมาจากภายนอก อีกทั้งการดำเนินการที่เป็นอยู่ก็ไม่ได้คำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับทางกายภาพและทางสังคม และเมื่อพิจารณาส่วนของอุปสงค์พบว่า นักท่องเที่ยวมีความต้องการมาเที่ยวชมวัฒนธรรมที่แท้จริงของชนเผ่ามั่ง ชมบรรยากาศที่สวยงามและมีแนวโน้มน่าสนใจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่มีป่าเป็นห้องสมุดใหญ่มากขึ้นหรืออีกมุมหนึ่งก็ไม่ต้องการเห็นความเป็นเมืองในพื้นที่เขตป่าสงวนนั่นเอง

ในส่วนของศักยภาพการจัดการของชุมชน ผู้วิจัยศึกษาผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชน ความเข้มแข็งของชุมชนและองค์กรในและนอกชุมชนที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวของชุมชน พบว่า ศักยภาพการจัดการของชุมชนอยู่ที่การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและองค์กรภายนอกที่เกี่ยวข้อง โดยมีดีทางการเมืองเป็นปัจจัยที่สำคัญตั้งแต่อดีต-ปัจจุบัน ในการจัดการด้านต่างๆ ของชุมชน ซึ่งมักจะเริ่มจากกลุ่มผู้นำจากที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ องค์กรเอกชนที่มีแนวคิดในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง ถือเป็นจุดเริ่มของการพัฒนามาสู่กระบวนการเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนรู้ที่จะพาชุมชนไปสู่การพึ่งพาตนเองได้ โดยผู้วิจัยพบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมมีความสำคัญอย่างมากในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านมั่งคอยปุยที่ผ่านมามีสอดคล้องกับงานของ (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, อ้างแล้ว) ได้กล่าวว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นทางการท่องเที่ยวนั้นเป็นแนวคิดการกระจายอำนาจจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่น หรือเป็นความพยายามที่จะให้มีการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจากส่วนล่างขึ้นสู่ส่วนบน ทั้งนี้เพราะชุมชนท้องถิ่น คือผู้รู้ปัญหาและความต้องการของตนเองดีกว่าผู้อื่น เนื่องจากชุมชนท้องถิ่นผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงจากกิจกรรมทางการท่องเที่ยว จึงต้องให้ชุมชนท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวในชุมชนของท้องถิ่นของตนเอง

ทิศทางและแนวทางในการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้นจะต้องมีการมุ่งไปสู่การร่วมมือในการใช้ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการรองรับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนให้มีความสมบูรณ์ครบถ้วน ได้แก่ ระดับนโยบาย ระดับแผน ระดับปฏิบัติ มีการติดตามผลและให้การแนะนำอย่างต่อเนื่อง

กิจกรรมทางการท่องเที่ยวได้ส่งผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่นทั้งทางบวกและทางลบ ได้จำแนกไว้เป็น 4 ด้านคือ

1) ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นด้านเศรษฐกิจ ในทางบวก ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจของชุมชน การสร้างงาน การเพิ่มรายได้ การกระตุ้นการผลิต และการแก้ปัญหาดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ ส่วนผลกระทบทางลบ ได้แก่ ปัญหารายได้ไม่ต่อเนื่อง เพราะฤดูกาลของการท่องเที่ยว คุณภาพแรงงานไม่เหมาะสมกับระบบการผลิตภัณฑ์ ราคาและบริการ อาจมีการแย่งชิงผลประโยชน์ในชุมชน ทำให้เกิดปัญหาด้านทุนอื่นๆ เช่น แรงงาน ที่ดิน เงิน การใช้วัตถุดิบจากต่างประเทศ เป็นต้น

2) ผลกระทบการท่องเที่ยวยุคต่อชุมชนท้องถิ่นด้านสังคม ในทางบวก ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงแผนการประกอบอาชีพช่วยยกมาตรฐานการครองชีพ สร้างความสามัคคี ป้องกันการอพยพย้ายถิ่น เสริมสร้างการศึกษาสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่น ส่วนผลกระทบในแง่ลบ ได้แก่ เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและค่านิยมท้องถิ่น ปัญหาการหลอกลวงนักท่องเที่ยว มีการอพยพย้ายถิ่นของชุมชนอื่นเข้ามา ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาการขัดแย้งระหว่างนักท่องเที่ยวระดับชุมชนท้องถิ่น เป็นต้น

3) ผลกระทบของการท่องเที่ยวยุคต่อชุมชนท้องถิ่นด้านวัฒนธรรมในทางบวก ได้แก่ การใช้วัฒนธรรมของท้องถิ่นเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวมีความเข้าใจที่ดีต่อวัฒนธรรมท้องถิ่น เกิดความรัก ความหวงแหนภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเอง เกิดความร่วมมือร่วมใจในการฟื้นฟูสืบทอด และอนุรักษ์วัฒนธรรมส่วนผลกระทบในแง่ลบ ได้แก่ การเกิดปัญหาการขัดแย้งทางวัฒนธรรมระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่น การเปลี่ยนแปลงค่านิยม รูปแบบของวัฒนธรรมท้องถิ่น การลดคุณค่าของวัฒนธรรมและศิลปวัตถุ การทำลายศิลปวัตถุของชุมชนท้องถิ่น การทำวัฒนธรรมท้องถิ่นให้เป็นสินค้าเพื่อการท่องเที่ยว เป็นต้น

4) ผลกระทบของการท่องเที่ยวยุคต่อชุมชนท้องถิ่นด้านในทางบวก ได้แก่ สร้างความตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อมในชุมชนท้องถิ่น ช่วยรักษา พัฒนา ปรับปรุงและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมของชุมชน และค้นคว้าแนวทางรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่น ส่วนผลกระทบในทางลบ ได้แก่ เกิดปัญหาการทำลายทรัพยากรในด้านต่างๆ ของชุมชนท้องถิ่น เช่น ทรัพยากรป่า

ไม้ ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรทางชีวภาพ เกิดปัญหาผลกระทบจากการทรุดตัวของดิน การทำลายภูมิทัศน์ของชุมชนท้องถิ่น เป็นต้น

5.2.4 แนวทางการพัฒนารูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านม้งคอยปุย

มองในส่วนปณิธานและวิสัยทัศน์ของแนวทางการพัฒนารูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมโดยที่ได้จากการร่วมคิดของชุมชนบ้านม้งคอยปุยเองที่มีรากความคิดในการพัฒนาการท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้นนับว่าเป็นหลักการที่เป็นไปตามแบบวิชาการ และเป็นวิธีคิดที่จะนำไปสู่ความยั่งยืนได้ซึ่งสอดคล้องกับ (มนัส สุวรรณ และคณะ, อ้างแล้ว) กล่าวถึง การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนว่าเป็นเป็นแนวคิดที่ประกอบด้วยหลายมิติ ดังนั้นการท่องเที่ยวยุคใหม่จึงเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ย่อมประกอบด้วยหลายมิติ ดังนี้ *มิติแรก* การจัดการทรัพยากร เนื่องจากในโลกปัจจุบันซึ่งมีทรัพยากรเหลือน้อยลงเรื่อยๆ จำเป็นต้องมีการจัดการที่ดี และการจัดการนั้นจำเป็นต้องตอบสนองต่อ *มิติที่สอง* ความต้องการทางเศรษฐกิจ โดยคำนึงว่าการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจชนิดหนึ่งที่ต้องมีความสามารถในการสร้างกำไรเพื่อความอยู่รอด และผลประโยชน์ของชุมชน *มิติที่สาม* การตอบสนองความต้องการ หรือพันธะทางสังคมหมายถึง การให้ความเคารพต่อวิถีชีวิต และวัฒนธรรมของชุมชนต่างๆ ความหลากหลาย และวัฒนธรรม *มิติที่สี่* คุณทริยภาพ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมต่างๆ *มิติที่ห้า* การคำนึงถึงกระบวนการ และขอบเขตทางนิเวศวิทยา เพื่อให้การพัฒนาสามารถดำรงสภาพแวดล้อมต่างๆ ทั้งทางกายภาพ และชีวภาพ *มิติที่หก* การรักษาไว้ซึ่งความหลากหลายทางชีวภาพ (Biological diversity) ของพืชพรรณ และสัตว์ต่างๆ เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นทรัพยากรที่สำคัญของการท่องเที่ยว *มิติสุดท้าย* การดำรงไว้ซึ่งระบบสนับสนุนชีวิต (Life supporting systems) ซึ่งจะช่วยให้มนุษย์ และสิ่งแวดล้อมทั้งหมดในโลกมีชีวิตรอดอยู่ได้ต่อไป

หากย้อนไปมองกระบวนการเสนอแนวทางการพัฒนารูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านม้งคอยปุยก็จะมีผลสอดคล้องกับหลักการดังกล่าวโดยจะอาศัยความร่วมมือกันของชุมชนบ้านม้งคอยปุย โครงการหลวง เจ้าหน้าที่สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย เจ้าหน้าที่อุทยาน นักวิชาการ ภายใต้อกรอบแนวคิดที่ผ่านการระดมความคิดเห็นว่า ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และยังคงให้ประโยชน์แก่ทางชุมชน จนได้แนว

ทางการพัฒนารูปแบบกิจกรรม ที่มียุทธศาสตร์อยู่ 5 ยุทธศาสตร์คือพัฒนาคน แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรและพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน

ในส่วนของการดำเนินการตามแนวทางการพัฒนาดังกล่าวผู้วิจัยสรุปได้ว่าต้องมีการพัฒนาแบบเชื่อมโยงกัน กล่าวคือ เริ่มพัฒนาจากกลุ่มคนในแต่ละด้านไม่ว่าจะเป็นกลุ่มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กลุ่มท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กลุ่มท่องเที่ยวเชิงเกษตรและกลุ่มคนที่จะต้องขอการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มาจากชุมชน ให้เกิดความตระหนักในหลักการเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนที่สามารถใช้เป็นฐานความคิดของชุมชนให้พัฒนาตามแนวทางทั้ง 5 ด้าน นับเป็นการสนองความต้องการของคนในรุ่นปัจจุบันโดยไม่ทำลายโอกาสของคนรุ่นหลังในการตอบสนองความต้องการของตนเอง ให้คุณค่าต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติรวมทั้งการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างยุติธรรม ทั้งนี้ประเด็นด้านการพัฒนาและสิ่งแวดล้อมต้องไม่แยกออกจากกัน

การพัฒนาชุมชนบ้านม้งคอยปุยในด้านต่างๆที่กล่าวมาแล้วนั้นผู้วิจัยพบว่าส่วนมากยังขาดความเข้าใจในเรื่องความสัมพันธ์อันใกล้ชิดระหว่างกิจกรรมของมนุษย์และสิ่งแวดล้อม เนื่องจากอาจขาดข้อมูลที่ถูกต้องและเพียงพอ จึงเห็นควรว่าต้องมีการเพิ่มพูนความสามารถในการรับรู้และการเข้ามามีส่วนร่วมของกลุ่มคนในการแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปกับการพัฒนากระบวนการศึกษาอบรมเผยแพร่ธรรมะจะช่วยสร้างความตระหนักต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมและการมีค่านิยม ทักษะ ทักษะและพฤติกรรมที่จะส่งเสริมการพัฒนาให้เป็นไปอย่างยั่งยืน โดยในเรื่องนี้จำเป็นต้องมีการได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายต่างๆ ทั้งองค์กรอิสระ (NGO) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โครงการหลวง โรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ 1 เครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน ฯลฯ ให้การศึกษาที่ถูกต้องต่อชุมชนในเรื่องการพัฒนากับการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยผ่านเวทีและสื่อต่างๆรวมทั้งมีการดึงบทเรียนและประสบการณ์ของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมไปใช้ประโยชน์ในกระบวนการศึกษาอบรมแก่บุคคลภายนอกได้ด้วย ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ในแบบการร่วมเรียนรู้ระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยวในหลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตามที่กล่าวไว้แล้วนั่นเอง และเมื่อกลุ่มบุคคลต่างมีความตระหนักในหลักของการพัฒนาบนฐานของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมก็สามารถนำไปปรับประยุกต์ ควบคู่กับการพัฒนาทั้ง 4 ด้านคือด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงเกษตร และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน ซึ่งหากพิจารณาแล้วการพัฒนาตามแนวทางดังกล่าวจะทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนเป็นไปอย่างยั่งยืน ตรงกับหลักการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของ (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, อ้างแล้ว) ที่กล่าวว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนเป็นการพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นปัจจุบันโดยมีการปกป้องและสงวนรักษา

โอกาสต่างๆของอนุชนรุ่นหลัง ด้วยการจัดการการท่องเที่ยวที่มีความหมายต่อการจัดการทรัพยากร เพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และความงามทางสุนทรียภาพในขณะที่ยังสามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศด้วย ขอบเขตของการพัฒนาจึงครอบคลุมทุกส่วนของ การท่องเที่ยวคือ

1. กิจกรรมการท่องเที่ยวจะต้องดำรงอยู่ได้
2. มีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมอย่างสม่ำเสมอ
3. ทรัพยากรการท่องเที่ยวยังคงรักษาความดึงดูดใจไว้ไม่เสื่อมคลาย
4. กิจกรรมการบริการการมีกำไร แม้ต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการให้บริการอยู่เสมอ
5. ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมต้องไม่มีหรือมีน้อยที่สุด

การพัฒนาการท่องเที่ยวนั้นควรมีความยั่งยืนอย่างน้อย 3 ประการคือ

1. ความยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจ
2. ความยั่งยืนทางด้านสังคม
3. ความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา

เพื่อให้เกิดการดำเนินการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองวัตถุประสงค์ของการจัดการการท่องเที่ยวให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และตอบสนองวัตถุประสงค์ของการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างแท้จริง ผลการวิจัยครั้งนี้สามารถได้มาซึ่งข้อเสนอแนะแนวทางดังนี้

1. ที่ผ่านมาชุมชนได้ส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวโดยการมุ่งเน้นสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาใช้บริการให้มากที่สุดและเพื่อผลตอบแทนทางเศรษฐกิจมากขึ้นไปดังนั้นจึงควรปรับเปลี่ยนรูปแบบการพัฒนาให้เป็นสถานที่สำหรับการศึกษาแลกเปลี่ยนรูปแบบการพัฒนาให้เป็นสถานที่สำหรับการศึกษาแลกเปลี่ยนความรู้ในด้านต่างๆที่ชุมชนมีอยู่ทั้งนี้เพื่อผลในมิติของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

2. จากกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ผ่านมาส่งผลให้ชุมชนเกิดปัญหาเรื่องขยะ ชุมชนควรตั้งกฎกติกาในเรื่องขยะมูลฝอยต่อนักท่องเที่ยว คือเมื่อนักท่องเที่ยวขึ้นมาท่องเที่ยวที่บ้านมั่งคอบปุยขอความกรุณานักท่องเที่ยวให้นำขยะของตนเองกลับไปทิ้งข้างล่างด้วย โดยทำการณรงค์ชี้แจงให้กับนักท่องเที่ยวเข้าใจทั้งจากการใช้สื่อทางอินเทอร์เน็ต ป้ายประกาศในชุมชน คำชี้แจงจากไกด์และผู้ประกอบการในชุมชน ทั้งนี้ชุมชนต้องไม่ตั้งถังขยะไว้ในตัวชุมชนให้ตั้งไว้เพียงในบ้านเรือนเท่านั้น

3. จากปัญหาการหลงลืมวัฒนธรรมคนในชุมชนเกิดความแตกแยก ควรรื้อฟื้นประเพณีดั้งเดิมเช่นประเพณีพิธีเช่นไหว้ป่าดงเซ่งเพื่อเป็นการหล่อหลอมจิตใจคนในชุมชนให้กลับมาเคารพและอยู่ร่วมกับธรรมชาติและดั้งเดิมอันจะนำไปสู่การอนุรักษ์ระบบนิเวศที่มีความต่อเนื่องได้อีกประการหนึ่งก็เพื่อคงความสามัคคีกันของชุมชนกลับคืนมาเนื่องจากมีที่ยึดถือปฏิบัติเดียวกัน

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นเรื่องการสร้างแนวทางการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อประโยชน์ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและสร้างผลประโยชน์ต่อคนในชุมชนของบ้านมั่งคอบปุย ดังนั้นควรจะมีการดำเนินงานต่อเนื่องเพราะการศึกษาครั้งนี้เสมือนเป็นจุดเริ่มต้นให้ชุมชนมองเห็นแนวทางในการพัฒนาให้เกิดความยั่งยืน สำหรับประเด็นที่ควรจะมีการศึกษาและพัฒนาเพิ่มเติมผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. เนื่องจากงานวิจัยชิ้นนี้เน้นการศึกษาแบบองค์รวมในการหาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านมั่งคอบปุยเอง จึงขาดการวิจัยเชิงลึกในส่วนของการที่ชุมชนเป็นชุมชนท่องเที่ยวแล้วมีการใช้ประโยชน์จากป่าอย่างไร ในชีวิตประจำวันและแตกต่างกับชุมชนที่อยู่ร่วมกับป่าชุมชนอื่นอย่างไร

2. ควรศึกษารูปแบบในการพัฒนาให้การท่องเที่ยวของชุมชนเป็นสถานที่สำหรับการศึกษาแลกเปลี่ยนความรู้ในด้านต่างๆที่ชุมชนมีอยู่เช่น ด้านนิเวศวิทยา วัฒนธรรม เกษตร โดยการเชื่อมโยงสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน